

ДУ “Віцебская абласная бібліятэка імя У.І. Леніна”
Аддзел бібліятэказнаўства і навуковых даследаванняў

1941
1945

ВЫ ПРАЗ АГОНЬ ПЕРАМОГУ ПРАНЕСЛІ

*Метадычныя парады бібліятэкам вобласці
да святкавання 65-годдзя вызвалення
Рэспублікі Беларусь ад нямецка-
фашысцкіх захопнікаў*

ВІЦЕБСК, 2009

ДУ “ВІЦЕБСКАЯ АБЛАСНАЯ БІБЛІЯТЭКА ІМЯ У.І. ЛЕНІНА”

АДДЗЕЛ БІБЛІЯТЭКАЗНАЎСТВА, НАВУКОВЫХ ДАСЛЕДАВАННЯЎ І ПРАБЛЕМ КУЛЬТУРЫ

ВЫ ПРАЗ АГОНЬ ПЕРАМОГУ ПРАНЕСЛІ

***Метадычныя парады бібліятэкам вобласці
да святкавання 65-годдзя вызвалення
Рэспублікі Беларусь
ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў***

***Віцебск
2009***

УДК 024
ББК 78.381.13
В 92

Складальнік *Л.С. Гудзалева*

Рэдакцыйная калегія:

Т.М. Адамян (адказ. рэд.), В.М. Аўсяннікава, А.М. Лемеш, В.М. Нявейкава

Адказы за выпуск *А.І. Сёмкін*

Вы праз агонь Перамогу пранеслі: метадычныя парады бібліятэкам вобласці да святкавання 65-годдзя вызвалення Рэспублікі Беларусь ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў / ДУ “Віцебская абласная бібліятэка імя У.І. Леніна”, аддзел бібліятэказнаўства, навуковых даследаванняў і праблем культуры; [склад. Л.С. Гудзалева]. - Віцебск, 2009. – 44 с.

У выданні прадстаўлены сцэнарый літаратурна-музычнай кампазіцыі, матэрыялы да правядзення віктарыны, план кніжнай выставы, бібліяграфічныя спісы і іншыя матэрыялы да святкавання ў бібліятэках 65-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Метадычныя парады прызначаны для бібліятэчных і клубных работнікаў, спецыялістаў па выхаваўчай рабоце з падростаючым пакаленнем.

АД СКЛАДАЛЬНІКА

Памяць – гэта, несумненна, самае дарагое, што ёсць у чалавека. Яна непадуладна часу. Наадварот: чым больш аддаляюцца ад нас тыя ці іншыя падзеі, тым больш велічнымі робяцца іх сэнс і вага.

Кожны год 3 ліпеня мнагалюдныя праспекты і плошчы гарадоў, вуліцы вёсак нашай Беларусі ў святочным убранні: беларускі народ адзначае дзень вызвалення нашай сталіцы і рэспублікі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Гэта свята, у якім зліліся ў адно цэлае вялікія, сапраўды святыя паняцці – Вызваленне, Перамога і Незалежнасць.

Набліжаецца 65-годдзе вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Для беларускага народа памяць аб гэтай вайне незабыўная, святая. Яна напоўнена не толькі хвалючай трагедыяй перажытага беларускім народам на шляху да Вялікай Перамогі, які вынес неверагодныя выпрабаванні, заплаціў за яе невымяральную цану, але і пачуццём гонару, годнасці за пакаленне 40-х гадоў, што не скарылася фашысцкаму рэжыму, удзячнасці Чырвонай Арміі, якая прынесла вызваленне на беларускую зямлю.

У дзень вызвалення мы ўспамінаем тых, хто цаной свайго жыцця дараваў нам права жыць і радавацца сонцу.

*З той далёкай пары мы святкуем
штогод
Трэці ліпеня дзень – святы дзень
вызвалення.
А герояў, што склалі галовы
сумленна
Не забудзе ў вяках беларускі
народ.*

Н. Гілевiч

Многія бібліятэкі ўжо разгарнулі работу насустрач гэтай знамянальнай даце. Яны імкнуцца як мага шырэй знаёміць чытачоў з літаратурай аб гераічным подзвігу савецкага народа. Спадзяемся, што прапануемыя матэрыялы дапамогуць бібліятэкарам у правядзенні мерапрыемстваў да 65-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

ПОДЗВІГУ – 65 ГОД (з гісторыі вызвалення Беларусі)

Цяжкія выпрабаванні выпалі на долю Беларусі ў гады вайны. Яна адной з першых прыняла на сябе ўдар гітлераўскай ваеннай машыны. Фашысцкія захопнікі знішчылі ў Беларусі 2,2 млн. чалавек, вывезлі ў Германію 280 тысяч юнакоў і дзяўчат. Уся Беларусь была пакрыта сеткай канцэнтрацыйных лагераў і турмаў.

Вялікая Айчынная вайна была суровым выпрабаваннем для жыхароў Віцебшчыны. Віцебск быў захоплены немцамі 11 ліпеня 1941 года. У краі разгарнулася жорсткае супраціўленне акупантам. Упартыя баі пад Віцебскам, Оршай, Сянно і іншымі ўсходнімі раёнамі вобласці паклалі пачатак вядомай Смаленскай бітве, якая прадвызначала зрыў гітлераўскага плана “маланкавай” вайны. У гарадах Віцебску, Оршы і прылягаючых да іх раёнах было сфарміравана 26 знішчальных атрадаў і батальёнаў народнага апалчэння, у якіх налічвалася звыш 3,6 тысячы байцоў. Апалчэнцы разам з воінамі Чырвонай Арміі гераічна абаранялі Віцебск.

На франтах Вялікай Айчыннай вайны ў радах Чырвонай Арміі можна змагаліся з захопнікамі 120 тысяч жыхароў вобласці. Многія з іх праславілі свой край бессмяротнымі подзвігамі. Сярод іх – Герой Савецкага Саюза генералы Л. Даватар, Ф. Асташэнка, лётчыкі В. Тышэвіч, Я. Васілеўскі, В. Дзямідаў, П. Кандрацьеў, сапёры І. Собалеў, С. Пашкевіч, А. Казлоў, артылерыст Т. Гарноў, камандзір гвардзейскага стралковага палка Ф. Макавецкі, афіцэры-пехацінцы А. Мацюшаў, І. Мацкевіч, праслаўлены снайпер Л. Буткевіч, медсястра З. Тусналобава-Марчанка. У бітве на Курскай дузе абясмерціў сваё імя А. Гаравец – адзіны ў свеце лётчык, які збіў у адным паветраным баю 9 варожых самалётаў.

Славутую старонку ў летапіс Вялікай Айчыннай вайны ўпісалі віцебскія партызаны-падпольшчыкі. Віцебшчыну нездарма называлі партызанскім краем. На тэрыторыі вобласці (у яе цяперашніх межах) дзейнічалі 60 партызанскіх брыгад, 2 партызанскія палкі, 30 асобных і спецыяльных партызанскіх атрадаў, не ўваходзячых у брыгады. Гэта каля трэці ўсіх партызанскіх фарміраванняў Беларусі. Партызанам і падпольшчыкам аказвала садзейнічанне практычна ўсё насельніцтва вобласці.

Адным з зачыншчыкаў усенароднай барацьбы ў тыле ворага на тэрыторыі Беларусі стаў Суражскі партызанскі атрад, які ўзначаліў Мінай Піліпавіч Шмыроў, які ўдзельнічаў у партызанскім руху яшчэ ў гады грамадзянскай вайны і за баявыя заслугі быў узнагароджаны ордэнам Чырвонага Сцяга. Слава аб баявых дзеяннях атрада супраць акупантаў разнеслася па ўсёй краіне.

На базе гэтага і іншых атрадаў у красавіку 1942 года была сфарміравана 1-я Беларуская партызанская брыгада пад камандаваннем М.П. Шмырова, якая ўнесла вялікі ўклад у барацьбу з ворагам. За выдаючыя заслугі ў развіцці партызанскага руху, за гераізм і мужнасць у барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі М.П. Шмырову прысвоена званне Героя Савецкага Саюза. Ён быў узнагароджаны трыма ордэнамі Леніна і многімі іншымі баявымі ўзнагародамі. У Віцебску працуе музей легендарнага партызана-патрыёта.

Падобна атраду бацькі Міная многія другія партызанскія атрады і групы вырасталі ў брыгады, становіліся грознай сілай супраць ворага. На канец 1942 года ў Віцебскай вобласці дзейнічалі моцныя партызанскія брыгады.

На Віцебшчыне, як і па ўсёй рэспубліцы, узніклі вялікія партызанскія краі і зоны: Суражская, Полацка-Лепельская, Сенненска-Аршанская, Барысава-Бягомльская і іншыя, куды быў зачынены шлях для

акупантаў і дзе пад абаронай партызан жылі дзесяткі тысяч людзей. Напрыклад, Полацка-Лепельская зона займала больш трох тысяч квадратных кіламетраў з 73-тысячным насельніцтвам.

Многія раёны, раённыя цэнтры былі вызвалены партызанамі ад акупантаў. Так, яшчэ ў верасні 1942 года былі ачышчаны ад гітлераўцаў Расонскі і Асвейскі раёны, большая частка Полацкага, Ветрынскага, Сіроцінскага, Суражскага, Гарадоцкага, Лёзненскага, Сенненскага, Багушэўскага і шэрагу іншых раёнаў. У гэты ж час былі цалкам вызвалены раённыя цэнтры Асвея, Расоны, Бягомль, Ушачы.

У партызанскіх зонах працавалі савецкія ўстановы, тут прымаліся самалёты з Вялікай зямлі, рыхтаваліся рэзервы. Насельніцтва працавала на патрэбы абароны, дзеці хадзілі ў школы.

Партызаны вялі актыўныя баявыя дзеянні супраць гітлераўцаў. Ляцелі пад адкос варожыя эшалоны, узрываліся рэльсы, масты, паравозы, вадакачкі, праводзіліся буйныя дыверсіі. Напрыклад, партызаны брыгады “За Савецкую Беларусь” восенню 1942 года ўзарвалі 110-мятровы чыгуначны мост праз раку Дрысу. Рух паяздоў па чыгунцы Полацк – Дрыса быў перапынены на 16 сутак.

Партызаны Віцебшчыны прынялі актыўны ўдзел у вядомай рэйкавай вайне. Напярэдадні Беларускай наступальнай аперацыі ўсе транспартныя магістралі ворага былі практычна паралізаваныя.

Партызанскі рух на Віцебшчыне быў цесна звязаны з Чырвонай Арміяй і атрымліваў усебаковую дапамогу і падтрымку з Вялікай зямлі. Яскравым прыкладам такой узаемазвязі і дапамогі служыць гісторыя “Віцебскіх (Суражскіх) варот”. У выніку наступлення Чырвонай Арміі зімой 1941-1942 гадоў у лясіста-балоцістай мясцовасці паміж Веліжам і Усвятамі па лініі фронту нямецка-фашысцкіх войск стварыўся разрыв даўжынёю да 40 кіламетраў.

Нямецкія захопнікі не раз спрабавалі задушыць партызанскі рух. Супраць партызан было праведзена некалькі самых бязлітасных карных аперацый. Самая буйная з іх была праведзена ў красавіку 1944 года супраць Полацка-Лепельскай партызанскай зоны, якую абаранялі 16 партызанскіх брыгад пад кіраўніцтвам апэратыўнай групы ЦК КП(б) і Беларускага штаба партызанскага руху на чале з У. Лабанком. У снежні 1943 – лютым 1944 года фашысты пяць разоў беспаспяхова спрабавалі прарвацца ў гэтую зону. Пацярпеўшы няўдачу, гітлераўскае камандаванне вырашыла зняць з фронту і кінуць супраць партызан больш 60 тысяч салдат і афіцэраў рэгулярных войск, вялікую колькасць танкаў, артылерыі, авіяцыі. Аднак партызаны мужна абараняліся і ў жорсткіх баях прарвалі кальцо блокады і выйшлі з акружэння. На гэтым месцы, непадалёку ад райцэнтра Ушачы, узведзены велічны мемарыял “Прарыв”.

Гераічную барацьбу з ворагам вяло антыфашысцкае падполле на тэрыторыі вобласці. Заслужаную славу здабылі сабе ўдзельнікі Віцебскага патрыятычнага падполля. У горадзе адважна дзейнічалі больш 60 падпольных груп, сотні патрыётаў. Тут здзейсніла свой подзвіг слаўная дачка беларускага народа Вера Харужая. У жорсткіх схватках з ворагам абясмерцілі сваё імя Аляксандр Белавосцікаў, Васіль Вярбіцкі, Пётр Смірноў, Андрэй Канаплёў, Леанід Хрыпач, Антон Казлоў, Сямён Бурлакоў, Паліна Шлякава, Валянціна Пахомава і многія другія віцебскія падпольшчыкі, аддаўшыя жыццё ў імя свабоды Радзімы.

Назаўсёды ўвайшоў у гісторыю гераічнай барацьбы з ворагам подзвіг рабочых-падпольшчыкаў на чале з К. Заслонавым на Аршанскім чыгуначным вузле. За перыяд са снежня 1941 па люты 1942 года падпольшчыкі пад кіраўніцтвам К. Заслонава пусцілі пад адкос 6 варожых эшалонаў, вывелі са строю 170 паравозаў, дызельную электрастанцыю, водазабеспячэнне ўсяго вузла, узарвалі некалькі складоў з боепрыпасамі і харчаваннем, знішчылі болей 400 салдат і афіцэраў. Пасля вымушанага ўходу ў лес К. Заслонаў працягваў барацьбу, узначаліў партызанскую брыгаду. Ён загінуў у баі ў кастрычніку 1942 года. Легендарнаму падпольшчыку, адважнаму партызану Канстанціну Заслонаву пасмяротна прысвоена званне Героя Савецкага Саюза.

Шырокую вядомасць атрымалі гераічныя справы Обальскай падпольнай камсамольскай арганізацыі “Юныя мсціўцы”. За мужнасць і адвагу члены падполля ўзнагароджаны высокімі ўрадавымі ўзнагародамі, а яе кіраўніку Ефрасінні Зяньковай і адважнай падпольшчыцы, зусім юнай Зіне Партновай (пасмяротна) прысвоена званне Героя Савецкага Саюза.

Няўвядальнай славай пакрылі сябе юныя героі інтэрнацыянальнай камсамольскай падпольнай арганізацыі ў вёсцы Прошкі Верхнядзвінскага раёна, размешчанай на стыку трох братэрскіх рэспублік – Беларусі, Латвіі і Расіі.

Актыўную барацьбу з ворагам вялі члены Полацкага, Расонскага, Асінторфскага, Лепельскага, Суражскага, Багушэўскага, Лёзненскага, Сенненскага патрыятычнага падполля ў гарадах і вёсках вобласці.

Героямі Савецкага Саюза сталі славутыя народныя мсціўцы В. Хамчаноўскі, П. Галецкі, М. Сільніцкі, Т. Марыненка, А. Маслоўская, Н. Траян, В. Квяцінскі. У цэлым у ходзе палаўшай амаль тры гады на тэрыторыі вобласці ўсенароднай барацьбы з нямецка-фашысцкімі захопнікамі партызаны і падпольшчыкі нанеслі вялікія страты ворагу. Таленавітымі партызанскімі камандзірамі і арганізатарамі праявілі сябе П. Машэраў, У. Лабанок, К. Заслонаў, М. Шмыроў, А. Данукалаў, І. Захараў, Ф. Дуброўскі, М. Пруднікаў, П. Раманаў, Ф. Маркаў, М. Бірулін, Д. Цябут, Д. Райцаў, М. Дз’ячкоў, Н. Фалалееў, А. Марчанка, В. Ляонаў, Н. Сакмаркін, Д. Караленка і другія.

На франтах Вялікай Айчыннай вайны, у баях з захопнікамі ў тыле ворага 114 ураджэнцаў вобласці сталі Героямі Савецкага Саюза, дзесяткі тысяч узнагароджаны ардэнамі і медалямі СССР.

Вялікая Айчынная вайна была вайной усяго мнаганацыянальнага савецкага народа. Віцебская вобласць была вызвалена ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў у чэрвені-ліпені 1944 года ў выніку аперацыі “Баграціён” – адной з буйнейшых у Вялікай Айчыннай вайне. За вызваленне віцебскай зямлі змагаліся прадстаўнікі ўсіх братніх народаў СССР. Многія з іх здзейснілі бессмяротныя подзвігі на віцебскай зямлі. За выключную доблесць і адвагу, праяўленую ў барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі на тэрыторыі Віцебскай вобласці, 238 воінам прысвоена высокае званне Героя Савецкага Саюза. (гл. *Освобождение Витебщины : путь мужества и славы : библиогр. указатель / под ред. О.А. Дорофеевой. - Витебск : Витеб. обл. тип., 2005. - 320 с.*)

Народ ніколі не забудзе подзвігі савецкіх воінаў-вызваліцеляў. Гэта памяць увекавечана ў велічных мемарыяльных комплексах: “Вызваліцелям” – на плошчы Перамогі ў Віцебску; “Прарыў” ва Ушацкім раёне; “Суражскія вароты” ў Віцебскім раёне; “Кацюша” ў горадзе Орша; “Рыленкі” ў Дубровенскім раёне, “Шунеўка” – ў Докшыцкім; “Вішанька” – ў Чашніцкім раёнах – на месцы спаленых вёсак і другія помнікі. Імёнамі герояў названы вёскі, калгасы, саўгасы, вуліцы, школы. Вядзецца вялікая планамерная работа па стварэнні музеяў, напісанні летапісаў народнай славы.

Вайна нанесла цяжкія раны. Самая цяжкая страта – гібель многіх людзей. На Віцебшчыне фашысты забілі і закатавалі 560 тысяч чалавек. Разам з жыхарамі знішчылі 222 населеных пункты. Загінуў кожны трэці жыхар вобласці.

Толькі ў Віцебску фашысты знішчылі 62 тысячы жыхароў і 76 тысяч ваеннапалонных. На момант вызвалення ў ім засталася 118 жыхароў. Горад быў разбураны.

У руінах і папялішчах ляжалі і другія гарады і вёскі вобласці.

Усё далей адыходзяць ад нас жахлівыя гады вайны. Узняліся з руін гарады і вёскі. Вырасла новае пакаленне моладзі. Зарубцаваліся раны ветэранаў. Але баляць яшчэ раны нашых сэрцаў, нашай памяці.

НАША СЛАВА І НАША ПАМЯЦЬ (літаратурна-музычная кампазіцыя)

Гучыць вакальна-сімфанічная паэма "Вечна жывыя" Г. Вагнера.

На сцэну выходзяць вядучыя.

1-ы вядучы. Усім, хто не вярнуўся з крывавых палёў вайны, прысвячаецца.

2-і вядучы. Слаўным ветэранам Вялікай Айчыннай вайны, якія выстаялі, перамаглі, далі свету жыццё і шчасце, прысвячаецца.

1-ы вядучы. Пакаленню, якое ўступае ў жыццё, прысвячаецца.

Гучыць песня "Свяшчэнная вайна". Паступова мелодыя заціхае.

2-і вядучы.

Я чую голас несціханы.

Зямля мая мяне заве

І кроіць сэрца мне на раны,

Звініць, як звон касы ў траве.

1-ы вядучы.

Слоў няма, каб цяпер гаварыць,

Яны анямелі.

Слёз няма, каб наўзрыд праліць,

Яны скамянелі.

А навокал - вайна.

2-і вядучы. На досвітку 22 чэрвеня 1941 года гітлераўскія войскі вераломна напалі на Савецкі Саюз.

Гераічна змагаліся абаронцы Брэсцкай крэпасці. За тыдзень баёў байцы пагранічнай заставы лейтэнанта А. М. Кіжаватава знішчылі каля батальёна гітлераўцаў. Гарнізон крэпасці пратрымаўся каля месяца, хоць нямецкія генералы планавалі на яе захоп толькі 3 гадзіны. Апошнія дні абароны крэпасці авяяны легендамі. На сценах крэпасці былі зроблены надпісы, якія ведае ўвесь свет: "Паміраю, але не здаюся. Бывай, Радзіма".

Чытальнік:

Не раз,

Не другі

І не соты

Прышлося атаку адбіць...

Ужо як пчаліныя соты

Ўсе сцены...

А крэпасць стаіць...

Ну, хто там,

Ну, хто там застаўся?

Разбіты дашчэнтку фарты

І дзоты...

А сцяг не хістаўся,

Скрозь дым прарываўся густы.

Ад кулі ўпадзе сцяганосец

Ці дрэўка асколкам ссячэ –
Штандар і яшчэ,
І яшчэ.
Ды новыя раны ірдзелі.
Цямней ён рабіўся,
Цяжэй...
Штоміг
Сцяганосцы радзелі,
І сцяг
Апускаўся ніжэй...
Байцы ж пры сваіх кулямётах,
І кожны іх стрэл – не пусты.
І стужкі салдацкіх абмотак
Пакроены ўсе на бінты.
Апошнюю кроплю з баклагі
Не п'юць, хоць сасмяглі зусім,
Каб толькі не змоўкнуў ад смагі,
Пажыў,
Паслужыў
Ім
“Максім”.
І сіл не хапае абцерці
Ад пораху губы,
Але
Ніхто з іх не можа памерці,
Пакуль ёсць патрон у ствале...
А дзесьці вясельля птушкі
Пяюць на зялёнай вярбе.
Даўно апусцелі істужкі,
Патронаў няма –
Для сябе...
Апошні упаў абаронца
Грудзьмі на лафет і -
Замоўк...
Здалося, хіснулася сонца,
Калі сцягу алага шоўк
Прыкрыў сваім крыллем салдата,
Ад кожуха ўспыхнуў агнём
І ў неба памкнуўся...
Супастаты
Зляталіся ўжо груганнём.
Ды сцяг, што хацелі фашысты

Тут ботам тупым растаптаць,-
У небе шугаў прамяністы,
Паспеўшы ўвесь полымем стаць.
Злякнуў ён варожую сілу,
Той вогненны сцяг баявы:
Палотнішча –
Шыр небасхілу,
А дрэўка –
Да самай Масквы.
Ён горда лунаў, нескароны,
Пад “Юнкерсаў” чорных вышчэ
Над тымі,
Хто ў бітве патроны
Цаніў даражэй,
Чым жышчэ.

С. Гаўрусёў

1-ы вядучы. Адважна змагаліся лётчыкі ў небе Беларусі. Вядомы подзвіг А. Данілава, які ўступіў у адзінаборства з дзевяцю "месершмітамі", збіў два з іх і тараніў трэцяга. Каля Радашковіч здзейснілі гераічны подзвіг камандзір эскадрыллі, ураджэнец Беларусі капітан Мікалай Гастэла і члены яго экіпажа – Анатоль Бурдзянюк, Рыгор Скарабагатаў і Аляксей Калінін. Ахоплены полымем самалёт экіпаж накіраваў на групу нямецкіх танкаў і аўтамашын. Толькі за адзін дзень байцы стралковага палка пад камандаваннем палкоўніка Куцэпава знішчылі 39 танкаў.

Пра гэтыя падзеі раскажаў у рамане "Жывыя і мёртвыя" пісьменнік Канстанцін Сіманаў.

2-і вядучы. На зыходзе дня 10 ліпеня 1941 года немцы занялі заходнюю ўскраіну Віцебска і захапілі чыгуначны мост. Ішлі жорсткія баі... Горад гарэў у агні. Акупанты ператварылі горад у месца масавага знішчэння мірнага насельніцтва і ваеннапалонных. З першых дзён акупацыі ў горадзе пачалі дзейнічаць падпольныя групы. Мемарыяльнымі дошкамі адзначаны ў абласным цэнтры былыя явачныя кватэры падпольшчыкаў.

1-ы вядучы. У доме № 18 па вуліцы Леніна ў Віцебску дзейнічала падпольная група медробнікаў на чале з К. Акаловіч. Яе члены ўратавалі ад смерці дзсяткі ваеннапалонных, якіх пераправілі ў партызанскія атрады. Тут здзейсніла свой подзвіг слаўная дачка беларускага народа В.З. Харужая.

2-і вядучы. Назаўсёды ўвайшоў у гісторыю гераічнай барацьбы з ворагам подзвіг рабочых-падпольшчыкаў на чале з К. Заслонавым на Аршанскім чыгуначным вузле. Неўвядальнай славай пакрылі сябе героі Обальскага і Прошкаўскага падполля.

Чытальнік:

Не, не будзе мой край любімы
Пад фашысцкай пятою стагнаць.
Беларуса дастойнае імя
Я нікому не дам зганьбаваць.

1-ы вядучы. Адным з зачыншчыкаў усенароднай барацьбы ў тыле ворага стаў Суражскі партызанскі атрад, які быў створаны ў ліпені 1941 года рабочымі кардоннай фабрыкі ў пасёлку Пудаць пад кіраўніцтвам свайго дырэктара М. Шмырова. Бацька Мінай – так называлі яго партызаны. За кіраўніка партызанскага атрада фашысты

давалі 30 тысяч марак, але здраднікаў сярод партызан не знайшлося. Тады акупанты схапілі чацвярых дзяцей Міная ў якасці заложнікаў і расстралялі. (*Гучыць верш А. Куляшова “Балада аб чатырох заложніках”*)

2-і вядучы. Беларускаю зямлю справядліва называюць краем быліннай партызанскай славы і воінскай доблесці. (*Гучыць фанаграма песні на словы А. Русака “Ой, бярозы ды сосны...”*)

Чытальнік:

Калі на нас прыйшлі з вайною,
На бой смяротны ідучы,
Мой край, не ведаў ты спакою
На міг ні ўдзень, ані ўначы.

На помсту клікала трывога,
Лясы разгневана гулі,
І ад старога да малаго –
Ўсе абаронцамі былі.

Мне не забыцца дзён агністых,
Ні страт цяжкіх, ні горкіх ран,
Гучаць суладна і ўрачыста:
І Беларусь, і партызан!

П. Броўка

1-ы вядучы. Пра баявую славу партызан, пра іх гераічныя подзвігі напісана шмат твораў беларускімі пісьменнікамі. Гэта творы М. Лынькова “Векапомныя дні”, А. Адамовіча “Партызаны”, І. Шамякіна “Глыбокая плынь”, І. Навуменка “Вецер у соснах”, “Сасна пры дарозе”, І. Чыгрынава “Плач перапёлкі” і іншыя. Увогуле трэба сказаць, што беларусы стварылі вялікую літаратуру пра мінулую вайну.

2-і вядучы. Побач са сваімі бацькамі, дзядзямі ваявалі хлопчыкі і дзяўчынкі. Так, подзвіг братаў Цубаў паўтарыў 12-гадовы хлопчык Ціхан Баран. А хто не ведае подзвіг Марата Казея - юнага разведчыка партызанскай брыгады?

Легендай стала партызанка-разведчыца Надзя Багданава, трынаццацігадовая дзяўчынка з Гарадоцкага раёна.

Лёня Анкіновіч са Смальян, што на Аршаншчыне, у 9 гадоў стаў партызанам атрада імя К. Варашылава, быў разведчыкам і сувязным. У баі ён быў цяжка паранены і немцы схапілі хлопчыка. Яго білі нагамі і прыкладамі, але хлопчык не выдаў сваіх таварышаў. Малодшаму сяржанту Валянціну Дончыку было 14 гадоў, калі ён распісаўся на рэйхстагу.

1-ы вядучы. Зінаіда Корж усю вайну была санінструктарам. З эскадронам разведкі здзяйсняла яна дзёрзкія рэйды ў тыл праціўніка.

Юныя абаронцы Брэсцкай крэпасці Пётр Клыпа, Пётр Васільеў, Мікалай Новікаў, Уладзімір Козьмін, Сцяпан Аксёнаў у час асады даглядалі цяжкапараненых, набівалі патронамі стужкі станкавых і ручных кулямётаў, выносілі байцоў, якія сцякалі кроўю, замянялі тых, хто не мог трымаць зброю.

2-і вядучы. Сярожа Росленка, Валя Пахомаў, Коля Чыркун, браты Міша і Жэня Цяленчанка, Вася Стаброўскі, Толя Сласценка, Гена Сідзін, Гера Шчарбакоў... Гэта далёка няпоўны спіс загінуўшых нашых землякоў, юных змагароў з фашыстамі.

1-ы вядучы. На акупіраванай тэрыторыі Беларусі нямецка-фашысцкія захопнікі ўводзілі "новы парадак". Адносіны да беларусаў былі вызначаны ў плане "Ост", згодна з якім прадугледжвалася 75% рускіх, беларусаў, украінцаў фізічна знішчыць, а астатніх ператварыць у рабоў.

На Беларусі было створана больш як 260 лагераў смерці. У кожным раёне дзейнічалі канцлагеры, турмы, гета. У Мінску і яго ваколіцах знаходзілася пяць такіх лагераў. Адзін з іх – Трасцянец. Трэці пасля Асвенціма і Майданака па колькасці знішчаных людзей - 206500. Людзей палілі, цкавалі сабакамі, закопвалі жывымі ў зямлю, атручвалі газам.

Чытальнік:

Суайчыннік, стань!
Тут знішчалі людзей!
Суайчыннік!
Запомні навек:
Тры гады па сто трыццаць сем у дзень,
І ў гадзіну - па шэсць чалавек.
Гэта значыць, што кожныя дзесяць хвілін
Тут навекі чарнеў небакрай.
Попел сэрцаў нашых ракоча ў зямлі:
Памятай...
Памятай...
Памятай...

2-і вядучы. За час акупацыі гітлераўцы правялі ў Беларусі больш як 140 карных экспедыцый, у час якіх цэлыя раёны ператварыліся ў "зоны пустыні".

Чытальнік:

(Верш чытаецца на фоне мелодыі песні "Хатынь")

Над спаленай вёскай,
Адзетай жалобным гранітам,
Званы абзываюцца
Рэхам вайны незабытым.
Хай вечны агонь,
Што запалены ў памяць Хатыні,
Як рунь і як неба
Палае – зялёны і сіні.

Няхай яго полымя
Жытам спякотным і спелым
Схіляецца ў ногі
Хатыні дварам камянелым.

Парогу халоднаму,
Прызбе маўклівай пры хаце.

Хай гора, заснуўшае ў камні,

Прачнецца ў набаце.

1-ы вядучы. Звоняць, звоняць званы Хатыні, гора адгукаюцца ў душах людзей, якія перажылі жудасныя гады акупацыі, і тых, хто нарадзіўся пасля вайны. Хатынь – гэта сімвал вялікай трагедыі, той, што на векі захоўваецца ў людской памяці і ў сэрцах кожнага новага пакалення. І як не прыгадаць Асвейскую трагедыю? Там карнікі спалілі жывымі, патапілі ў рацэ Свільна 3639 мірных жыхароў, сярод іх было 2118 дзяцей...

2-і вядучы. 1113 жажлівых дзён і начэй працягвалася вайна на тэрыторыі Беларусі. У час мінулае вайны загінуў кожны чацвёрты беларус, а на Віцебшчыне – кожны трэці. Разам з жыхарамі было знішчана 222 населеных пункты, 110 з якіх назаўсёды зніклі з твару зямлі – іх не ўдалося аднавіць.

1-ы вядучы. Віцебская вобласць была вызвалена ад ворага ў чэрвені-ліпені 1944 года ў выніку правядзення Беларускай наступальнай аперацыі “Баграціён”. Савецкія воіны праяўлялі цуды гераізму і адвагі. 238 воінам (многім з іх пасмяротна) было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза.

2-і вядучы. Дарогі вайны... Колькі іх пройдзена савецкімі воінамі па стэпах і балотах, камяністых перавалах і ўзгорках, лясных масівах і чыстых палях. Удзячнае чалавецтва заўсёды будзе помніць пра стойкасць, мужнасць, самаадданасць савецкіх салдат.

Чытальнік:

Часцей, часцей прыпамінай

Імёны паўшых смерцю храбрых

За родны край, наш мілы край, -

Каб над зямлёй, што млела ў ранах,

Плыў гэты сіні-сіні ранак,

Цвіў гэты белы-белы май, -

Часцей, мой друг успамінай!

Н. Гілевіч

Чуцен стуж метранома. На сцэну выходзяць чытачы-падлеткі з запаленымі свечкамі і ўспамінаюць загінуўшых жыхароў сваіх населеных пунктаў.

Чытач 1-ы. Зайцаў Пётр Антонавіч, нарадзіўся ў 1911 годзе, прапаў без вестак.

Чытач 2-і. Зайцаў Іван Яфрэмавіч, нарадзіўся ў 1926 годзе, радавы, прапаў без вестак.

Чытач 3-і. Грачыха Іван Антонавіч, радавы, загінуў 4.11.1944 ва Усходняй Прусіі.

Чытач 4-ы. Жураўлёў Міхаіл Кандратавіч, нарадзіўся ў 1926 годзе, радавы, загінуў 22.10.1944 года.

Чытач 5-ы. Бяляеў Іван Фёдаравіч, нарадзіўся ў 1926 годзе, радавы, загінуў 27.02.1945 года ў Латвіі.

Чытач 6-ы. Барышаў Мацвей Ларыёнавіч, нарадзіўся ў 1909 годзе, ст. лейтэнант, загінуў 15.02.1943 года.

Чытач 7-ы. Вераб’ёў Іван Якаўлевіч, нарадзіўся ў 1918 годзе, радавы, прапаў без вестак.

(Спіс можна прадоўжыць)

Хвіліна маўчання.

1-ы вядучы. Жудасная памяць вайны, не сціхае гора, не затуманьваецца слава подзвігу народнага. Жыве сёння і ад пакалення ў пакаленне ідзе ў заўтра эстафета гэтай памяці. Сёння ў нашай зале прысутнічаюць людзі розных пакаленняў. Тут і ветэраны Вялікай Айчыннай вайны, і людзі, чыё дзяцінства выпала на гады ваеннага ліхалецця, і маладыя, для каго вайна – ужо даўно гісторыя...

Чытальнік:

Цябе я ўжо гадамі перажыў,
Але ж узрост не вымярае сталасць.
Ты маладым упаў на рубяжы,
Дзе толькі абеліскі прарастаюць.

Паклон табе за тое, што данёс
Акопны спеў і смутак па Айчыне.
Яна адна і ў спёку, і ў мароз.
Журботная,
Стаяла прад вачыма.

Радзіме ты ніколі не хлусіў,
Не кляўся без патрэбы на паперы.
Сваю душу наўвекі прасвяціў
Яе любоўю, мужнасцю і верай.

Я ад цябе адчуў упершыню
Пра віцязя,
Што смерць не абыходзіць,
Сабе заваяваў ты вышыню,
Куды не ўсе жывыя паўзыходзяць.

Юрась Свірка

Выступленне ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны.

Гучыць песня "Жураўлі".

Чытальнік:

Адгулі, адгрэмелі гарматы,
Хмары чорныя адплылі,
Прынясіце кветкі салдатам,
Што палеглі на нашай зямлі.
Пакланіцеся нізка-нізка
Тым, хто зведаў агонь і дым,
Чорным помнікам і абеліскам,
Слаўным зорачкам баявым.
Ля салдацкіх магіл памаўчыце.
Кожны з мужных салдат збярог
Цішыню і сонца ў блакіце
І сцяжынку на школьны парог.
Многа год пад сцягам крылатым
Крочыць мір па роднай зямлі.

Прынясіце кветкі салдатам,
Што свабоду для нас здабылі!

Чытальнік:

Я не глытала па акопах дыму
І франтавых не ведаю дарог.
Калі я нарадзілася, Радзіма,
Ты святкавала свята перамог.
І не выццё варожых самалётаў,
І не агонь, што пёк тваю зямлю, -
Чаромху помню, як цвіла ля плота,
Як падалі зярняты на раллю.
Цябе, вясняная, я помню ў цвеце,
Люблю з маленства, родная, люблю.
І за таго, каго няма на свеце,
Хто ўсё аддаў за гэтую зямлю.
Мае сябры ў жыцця да скону бралі
Усё, чым навучаем даражыць.
Мы за цябе яшчэ не паміралі,
Мы для цябе, Радзіма, будзем жыць!

2-і вядучы. Як добра, што сёння мы можам вывучаць вайну, гартаючы старонкі кніжак. Як добра, што дзякуючы подзвігам нашых дзядоў і прадзедаў нам пашчасціла нарадзіцца ў мірны час. Нішто – нічыя пагрозы, ніякія навалы і войны – не прымусілі беларусаў забыць, якога мы роду-племені, не разарвалі павязі паміж пакаленнямі жывых і паўшых: наступаў час новых выпрабаванняў – і ўставалі сыны Беларусі на абарону дома свайго, веры сваёй, памяці сваёй.

1-ы вядучы. Так было спрадвеку. Так было ў саракавья. Так будзе давеку! І сёння, у чарговы наш слаўны юбілей мы з пачуццём пашаны гаворым: “Нізкі паклон табе, слаўнае пакаленне пераможцаў! Вялікі дзякуй за тое, што мы жывем сёння ў мірнай прыгожай краіне!”

Чытальнік:

Свяціся кропкай весела і звонка,
Нясі ў прастор свой непамерны груз,
Жыць будзе Беларусь - мая старонка,
Сярод зямлян жыць будзе беларус!

Гучыць мелодыя песні "Радзіма мая дарагая" (словы Алеся Бачылы, музыка Уладзіміра Алоўнікава).

ЦІ ВЕДАЕШ ТЫ ПІАНЕРАЎ-ГЕРОЯЎ БЕЛАРУСІ?

(матэрыялы да правядзення віктарыны)

На аснове краязнаўчых матэрыялаў раім правесці віктарыну з чытачамі сярэдняга і старэйшага школьнага ўзросту. Да яе правядзення аформіце кніжную выставу, на якой змясціце не толькі кнігі, прыведзеныя ніжэй, але і альбомы, а таксама падборкі артыкулаў з газет і часопісаў, у якіх апавядаецца аб юных героях вашай мясцовасці.

ПРЫКЛАДНЫЯ ПЫТАННІ ДА ВІКТАРЫНЫ

- **Назавіце імёны піанераў Беларусі, якім было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза?**

Якія кнігі пра іх вы чыталі?

Зіна Партнова – ленинградская піанерка, якую Вялікая Айчынная вайна застала ў Беларусі. Яна была членам Віцебскай падпольнай арганізацыі “Юныя мсціўцы”. Пасмяротна ёй было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза. Аб яе жыцці і подзвігу напісаны кніжкі Г. Набатава “Юныя падпольчыкі” і В. Смірнова “Зіна Партнова”.

Марат Казей – партызан-разведчык з вёскі Станькава Дзяржынскага раёна Мінскай вобласці. За ўдзел у баявых дзеяннях юны партызан узнагароджаны медалямі “За боевыя заслугі”, ордэнам Айчыннай вайны I ступені. Марату пасмяротна прысвоена званне Героя Савецкага Саюза.

Аб подзвігу юнага героя расказваюць кнігі В. Марозава “Марат Казей”, “В разведку шёл мальчышка”, “Им было по четырнадцать”; С. Шушкевіча “Апавяданні пра Марата Казея”.

Барыс Царыкаў – партызан-разведчык з Гомеля. За ўдзел у баявых дзеяннях узнагароджаны двума ордэнамі Баявога Чырвонага Сцяга. 30 кастрычніка 1943 года Барысу Царыкаву было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза.

Пісьменнік А. Ліханаў прысвяціў юнаму герою кнігу “Боря Цариков”.

- **Каго з беларускіх піанераў называюць праўнукам Івана Сусаніна і чаму?**

Піанер Ціхан Баран з Ружанскага раёна Брэсцкай вобласці завёў нямецкіх карнікаў у незамярзаючыя балоты Ружанскай пушчы пад кулі партызан.

- **Назавіце імёны юных герояў, абаронцаў Брэсцкай крэпасці. Якую кнігу пра іх вы чыталі?**

Пеця Клыта, Валя Зенкіна, Нюра Кіжаватава, Пеця Васільеў, Коля Новікаў, Пеця Кацельнікаў, Валодзя Казьмін. Пра іх напісана кніга А. Махначы “Дзеці крэпасці”.

- **Каму прысвечана кніга “Небяспека побач” і хто яе напісаў?**

Кніга прысвечана Грышы Герасіменку, Валодзю Хацкевічу, Марату Казею, Гену Каханоўскаму, Васю Крайнямю. Аўтар кнігі – М. Ткачоў).

- **Назавіце беларускага кампазітара, аўтара оперы “Марынка”. Каму яна прысвечана? Аб якім гераічным учынку юнай піанеркі ў ёй расказваецца?**

Опера Р. Пукста “Марынка” прысвечана Мані Галафеевай, піанерцы з Добруша, якая выратавала піанерскі сцяг.

- **Дзе ўстаноўлены памятник Марату Казею і хто яго аўтар?**

Помнік устаноўлены ў Мінску. Яго аўтар – А. Селіханаў.

- **Якія кнігі аб піянерах-героях Беларусі вы читалі?**
- **Што вы ведаеце аб Надзі Багданавай? Хто аўтар кнігі аб ёй?**

Надзя – трынаццацігадовая партызанка, разведчыца. На яе рахунку мноства гераічных учынкаў. Кнігу аб ёй “Тры старонкі легенды” напісаў Г. Бураўкін.

- **Назавіце імёны піянераў-герояў Віцебшчыны. Што вы ведаеце аб іх подзвігах?**
- Звесткі аб піянерах-героях чытачы знойдуць у кнізе “Юные герои Витебщины”.*

ЛІТАРАТУРА ДЛЯ ПАДРЫХТОЎКІ ДА ВІКТАРЫНЫ

1. **Агняцвет, Э.** Выратаваны сяг: [пра Маню Галаванаву] / Э. Агняцвет. – Мн.: Беларусь, 1972. – 32 с. - (З арлінага племя).
2. **Бураўкін, Г.** Тры старонкі з легенды. Штрыхі аднаго лёсу: [пра юную партызанку Надзю Багданаву] / Г. Бураўкін. – Мн.: Беларусь, 1971. – 119 с.
3. **Васілеўская, Г.** Маланка ўначы: [пра Рыму Кунько] / Г. Васілеўская. – Мн.: Дзяржвыд. БССР, 1963. – 154 с.
4. **Дзеці вайны** : Кніга народнай памяці / уклад. С. Папар, Л.М. Грамовіч. – Мн. : Юнацтва, 1993. - 239 с.
5. **Корзун, М.** Віця Сітніца: дакум. аповесць / М. Корзун. – Мн.: Беларусь, 1964. – 94 с.
6. **Махнач, А.** Дзеці крэпасці: нарыс /А. Махнач. – Мн.: Маст. літ., 1963. – 48 с.
7. **Марозаў, В.** Марат Казей / В. Марозаў. – Мн.: Беларусь, 1970. - 32 с.
8. **Марозаў, В.** Як чуеш мяне, “Буравеснік”? : [пра Колю Сакалова] / В. Марозаў. – Мн.: Беларусь, 1970. – 24 с. - (З арлінага племя).
9. **Морозов, В.** В разведку шёл мальчишка: [о Марате Казее] / В. Морозов. – Мн.: Беларусь, 1963. – 256 с.
10. **Морозов, В.** Им было по четырнадцать: [о Марате Казее и Володе Щербацевиче] / В. Морозов. - Мн.: Беларусь, 1965. – 191 с.
11. **Набатов, Г.О.** Юные подпольщики / Г.О. Набатов. - М. : Политиздат, 1966. – 144 с.
12. **Пионеры-герои.** – Мн.: Беларусь, 1972. – 264 с.
13. **Слаўковіч, Д.** Сцежкаю мужных: [пра Косцю Будніка] / Д. Слаўковіч. – Мн.: Беларусь, 1971. – 40 с. - (З арлінага племя).
14. **Смирнов, В.** Зина Портнова : повесть / Василий Смирнов. – М. : Военное издательство, 1980. – 221 с.
15. **Ткачоў, М.** Небяспека побач: дакум. нарысы: [пра Гену Каханоўскага, Грышу Герасіменка, Валодзю Хацкевіча, Васю Крайняга, Марата Казея] / М. Ткачоў. – Мн.: Нар. асвета, 1972. – 136 с.
16. **Шымук, В.** Коля Гойшык / В. Шымук. – Мн.: Беларусь, 1971. – 24 с. - (З арлінага племя).
17. **Шымук, В.** Сын каваля: [пра Сярожу Маркевіча] / В. Шымук. – Мн.: Беларусь, 1970. – 24 с.
18. **Юные герои Витебщины** / Н.И. Дорофеенко [и др.] – Мн.: Нар. асвета, 1980. – 126 с.

НЕПЕРАМОЖНАЯ БЕЛАРУСЬ

(план кніжнай выставы)

I РАЗДЗЕЛ: «ВЯЛІКІЯ ВЕХІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ»

Цытата:

Помнім болі і страты свае.
Памяць шуміць, як чароты.
О, як нам вас не стае –
Кожны чацвёрты...

А. Вярцінскі

II РАЗДЗЕЛ: «БЕЛАРУСЬ ПАРТЫЗАНСКАЯ»

Цытата:

Блізка волі і шчасця прыход,
Ашчацініўся лес і палянкі,
Не зламаць, не сагнуць мой народ,
Бо рэспубліка ўся – партызанка.

М. Танк

III РАЗДЗЕЛ: «УВАЙШОЎШЫЯ Ў БЕССМЯРОТНАСЦЬ»

Цытата:

Часцей, часцей прыпамінай
Імёны паўшых смерцю храбрых
За родны край, наш мілы край, -
Каб над зямлёй, што млела ў ранах,
Плыў гэты сіні-сіні ранак,
Цвіў гэты белы-белы май, -
Часцей, мой друг успамінай!

Н. Гілевіч

ПАМЯЦЬ СЭРЦА

(сцэнарыі масавых мерапрыемстваў, апублікаваныя ў зборніках і перыядычных выданнях)

1. **А памяць священная:** тематический вечер // Память сердца. - Мн.: Красико-принт, 2008. – С. 35-40. - (Праздник в школе).
2. **Багрянцева, С.А.** Дорогами войны: музыкальный спектакль-концерт, посвященный Дню Победы / С.А. Багрянцева // Последний звонок. - 2007. - № 1. – С. 13-14.
3. **Буланда, В.** "Мы захаваем для нашчадкаў мір!": сцэнарыі вечарыны, прысвечанай Дню Перамогі / В. Буланда // Роднае слова. - 2008. - № 4. - С. 84-88.
4. **Была война:** вечер памяти // Память сердца. – Мн.: Красико-принт, 2008. - С. 40-42. – (Праздник в школе).
5. **Вебер, О.Н.** Битва за Москву : литературно-музыкальная композиция / О.Н. Вебер // Литература в школе. - 2008. - № 4. - С. 41-43.
6. **Винникова, Т.Ф.** Мир тебе, дорогая земля!: заочная экскурсия в Хатынь / Т.Ф. Винникова // Пачатковая школа. - 2008. - № 4. - С. 68-70.
7. **Воинский подвиг глазами детей:** тематический вечер // Сценарии и репертуар. – 2008. № 5. - С. 59-65.
8. **Войной испепеленные года:** литературно-музыкальная композиция // Читаем, учимся, играем. – 2008. - № 2. – С. 40-46.
9. **Горящее сердце солдата...** // История. - 2008. - № 3 (февр.). - С. 35-41.
10. **Гранкин, А.** "Сыновья уходят в бой": музыкальная композиция по военным песням В.С. Высоцкого / А. Гранкин // Воспитание школьников. - 2008. - № 10. - С. 71-73.
11. **Дети военной поры:** урок мужества // Читаем, учимся, играем. – 2007. - № 1. – С. 69-74.
12. **Драгун, Ж.** У наших сэрцах – памяць аб кожным чацвертым: урок мужнасці / Ж. Драгун // Роднае слова. – 2008. - № 4. – С. 89-91.
13. **Егорова, С.В.** Сюжетно-ролевая игра "Солдатушки-ребятушки" / С.В. Егорова // Завуч начальной школы. - 2008. - № 2. - С. 55-62.
14. **Защитникам Отчизны посвящается...** / ред.-сост. Л.И. Жук. - Мн. : Красико-Принт, 2005. - 128 с. - (Праздник в школе).
15. **Казлова, А.У.** Вайна, мы кажам табе: "Не!": урок мужнасці ў 4 класе / А.У. Казлова // Пачатковая школа. - 2008. - № 4. - С. 64-65.
16. **Калікан, У.** Вызваленне Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў / Уладзімір Калікан, Пётр Шафераў // Гісторыя: праблемы выкладання. – 2006. - № 6. – С. 19-23.
17. **Кашина, О.В.** "Салют Победы": сценарий театрализован. представления / О.В. Кашина // Классный руководитель. - 2005. - № 1. - С. 153-159.
18. **Крюкова, Н.С.** Сценарий игры "Что? Где? Когда?" / Н.С. Крюкова // Досуг в школе. - 2007. – № 3. - С. 4-5.
19. **Кузьмина, А.Г.** Литературное краеведение. "Вспомним всех поименно..." / А.Г. Кузьмина // Начальная школа плюс До и После. - 2007. - № 2. - С. 24-28.

20. **Курикалова, Н.** Урок мужества / Н. Курикалова // Воспитание школьников. - 2006. - № 10. - С. 30.
21. **Лукаш, Н.** Юнги Великой Отечественной войны : тематический вечер для учащихся 7-8 классов / Н. Лукаш // Воспитание школьников. - 2007. - № 6. - С. 66-69.
22. **Маевская, Н.Н.** И помнить страшно, и забыть нельзя!: урок мужества / Н.Н. Маевская // Библиотэка прапануе. - 2005. - № 2. - С.12-15.
23. **Матохина, Е.** Нет синонима слову "подвиг" : деловая игра, посвященная Дню Великой Победы / Е. Матохина // Гісторыя: праблемы выкладання. Серыя "У дапамогу педагогу". - 2008. - № 5. - С. 8-19.
24. **"Мой милый, если б не было войны..."**/ ред.-сост. Л.И. Жук – Мн.: Красико-Принт, 2006. – 128 с. – (Праздник в школе).
25. **Моя весна – моя Победа:** литературно-музыкальная композиция // Сценарии и репертуар. – 2008. - № 5. - С. 5-11.
26. **Нейжмак, И.Н.** "И девушки наши в походной шинели..." / И.Н. Нейжмак // Досуг в школе. - 2007. - № 3. - С. 5-6.
27. **Нестерович, Л.** Слушая последних свидетелей: час размышлений / Л. Нестерович // Библиотэка прапануе. – 2009. - № 4. – С. 9-12.
28. **Нестерович, Л.** Человечность матерей против бесчеловечности войны: литературный час /Л. Нестерович // Библиотэка прапануе. – 2008. - № 12. – С. 2-4.
29. **Нячосава, С.І.** Гэта быў дзень, які нельга забыць: літаратурна-музычная гадзіна / С.І. Нячосава // Библиотэка прапануе. – 2004. - № 3. – С. 12-14.
30. **Павлова, Л.** Без объявления войны...: худож.-публицист. конференция / Л. Павлова // Гісторыя: праблемы выкладання. Серыя "У дапамогу педагогу". - 2008. - № 5. - С. 28-30.
31. **Память сердца:** сборник сценариев, посвящённых Великой Отечественной войне. – Мн.: Красико-принт, 2008. – 128 с.
32. **Паўлава, Л.** "За родную Беларусь!": віктарына / Л. Паўлава // Беларускі гістарычны часопіс. - 2008. - № 6. - С. 77-78.
33. **Пищикова, Н.Ю.** Сценка ко Дню Победы : о беспризорных детях Великой Отечественной войны / Н.Ю. Пищикова // ПедСовет. - 2007. - № 1. - С. 15-16.
34. **Священный бой поэзии строкой:** вечер о поэтах Великой Отечественной войны // Читаем, учимся, играем. – 2008. - № 10. – С.39-40.
35. **Течет река времени:** вечер-встреча с ветеранами войны // Сценарии и репертуар. - 2008. – № 5. – С. 14-24.
36. **Фронтовики, наденьте ордена!:** тематический вечер // Сценарии и репертуар. – 2008. - № 16. – С. 2-6.
37. **Храмова, Р.** "Уходили в поход партизаны...": лит.-муз. альманах для учеников 5-8 классов / Р. Храмова // Воспитание школьников. - 2006. - № 9. - С. 66-70.
38. **Цветы и война, цветы и подвиг:** урок памяти // Память сердца. – Мн.: Красико-принт, 2008. – С. 24-29. – (Праздники в школе).
39. **Цыганкова, Н.** "Пусть поколения знают" : литературная гостиная / Н. Цыганкова // Минская школа сегодня. - 2008. - № 4. - С. 58-63.
40. **Щербакова, А.** Урок мужества : Сталинград - город нашей славы : к 65-летию победы в Сталинградской битве / А. Щербакова // Клуб. - 2008. - № 2. - С. 24-25.

41. **Шумская, В.** Украденное детство: мероприятие к 65-летию освобождения Беларуси / В. Шумская, Ж. Стрежик // Бібліятэка прапануе. – 2009. - № 2. – С.2-5.

42. **Щербаченя, Н.** Урок мужества "Память сердца" / Н. Щербаченя // Гісторыя: праблемы выкладання. - 2006. - № 1. - С. 57-62.

43. **Яковлева, П.Е.** Сценарий встречи с участниками Великой Отечественной войны и тружениками тыла / П.Е. Яковлева // Классный руководитель. - 2008. - № 2. - С. 108-115.

44. **Яфімава, М.Б.** Навекі слава тым, хто ў полі ратным загінулі за дзень наступны ўсяе зямлі: літаратурна-музычная кампазіцыя // Бібліятэка прапануе. – 2004. - № 2. – С.12-13.

ВАЙНА Ў АЗЁРНЫМ КРАІ: ВІЦЕБШЧЫНА Ў ГАДЫ ВАЙНЫ (бібліяграфічны спіс)

Пры падрыхтоўцы масавых краязнаўчых мерапрыемстваў патрыятычнай тэматыкі акажуць дапамогу наступныя кнігі:

1. **Аникеев, Л.** Судите сами...: Книга памяти / Леонид Аникеев. - М.: Фил. Воениздата, 2005. – 368 с.

Тема детей войны в истории Великой Отечественной войны. Вклад детей Витебщины в победу над фашизмом. Автор изучил архивные документы, встречался с малолетними узниками фашистских концлагерей.

2. **Аникеев, Л.** Тайна витебской трагедии / Леонид Аникеев // Торговые и деловые известия белорусских предпринимателей. – 2005. - № (27-28). – С. 2-33.

Раздел из книги посвящен детям Витебщины – малолетним узникам фашистских концлагерей и тем, кто перенес годы оккупации в Белоруссии.

3. **Аникеев, Л.** Тайна фашистских концлагерей / Леонид Аникеев. – М. : Филиал ФГУП «Военное издательство» МО РФ, 2005. – 352 с.

Эта книга о людях, познавших все страдания, все муки ада, которые существуют на земле. Наибольшее количество малолетних узников пало на Витебщину...

4. **Антонович, С.** Пётр Машеров: докум. повесть : для ст. шк. возраста / С.В. Антонович. – Мн. : Юнацтва, 1998. – 351 с.

Рассказывается о жизни одного из ведущих государственных деятелей Беларуси – П.М. Машерова, анализируются разные периоды его деятельности.

5. **Аслезов, С.А.** Взрыв на рассвете : докум. повесть / С.А. Аслезов. – Мн. : Беларусь, 1976. – 224 с.

Повесть рассказывает о создании и боевых действиях партизанского отряда им. Щорса бригады им. Рокоссовского, который действовал в северо-западной части Витебской области.

6. **Белевич, А.П.** У батьки Миня : о М.Ф. Шмыреве / А.П. Белевич. - М. : Политиздат, 1978. – 103 с. - (Герои Советской Родины).

7. **Васильева, М.П.** По следам героя: о командире 1-й Белорус. партизанской бригады М.Ф. Шмыреве / М.П. Васильева. - Мн. : Нар. асвета, 1974. – 64 с.

8. **Воронин, Г.Г.** Операция “Мост”: повесть / Г.Г. Воронин. - Горький : Волго-Вят. кн. изд.-во, 1971 – 96 с.

Витебская операция 1944 г.

9. **Высоцкий, В.И.** Битва при Сиверсте: роман / В.И. Высоцкий. - Мн. : Маст. літ., 1985. -270 с.

Рассказ о том, какими усилиями, какой ценой был отвоеван у врага городок Сиверст, один из тех, где находились рубежи знаменитых «Витебских ворот».

10. **Геродник, Г.И.** Дуб-свидетель: новеллы : для сред. и ст. шк. возраста / Геннадий Геродник. - Мн. : Юнацтва, 1988. – 240 с.

Основанные на документальном материале новеллы о непокоренных освейцах, перенесших неимоверные испытания в борьбе с фашизмом.

11. **Гуткович, А.** Юныя мціўцы : гераічная драма ў 4-х дзеях, 10-ці карцінах / А. Гуткович, У. Хазанскі. – Мн., 1960. – 88 с.

Аб барацьбе супраць фашысцкіх захопнікаў маладых патрыётаў на станцыі Обаль Шумілінскага раёна ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

12. **Данилович, И.А.** Пути-дороги фронтовые / И.А. Данилович. – Мн. : Беларусь, 1983. – 127 с.

В основу книги положены воспоминания автора, уроженца Верхнедвинского района Витебской области, о пережитом в годы Великой Отечественной войны.

13. **Дорога в бессмертие** / сост. Г. Лысов. – Мн. : Беларусь, 1967. – 300 с.

Книга посвящена славным подвигам во имя Родины Героев Советского Союза, белорусских партизан и подпольщиков.

14. **Дубровский, Н.В.** Бессмертие подвига : док. повесть / Н.В. Дубровский. - Мн. : Нар. асвета, 2007. - 143 с.

15. **Жураўскі, А.** За родныя хаты : партызанскія ўспаміны / А. Жураўскі. – Мн. Беларусь, 1974. – 288 с.

Аўтар расказвае аб сваім партызанскім юнацтве ў Талачынскай партызанскай брыгадзе М.П. Гудкова ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

16. **Захаров, И.К.** Война в краю озер / И.К. Захаров. – 2-е изд. - Мн. : Беларусь, 1973. – 319 с. - (Мемуары).

Автор рассказывает о работе подпольных организаций на временно оккупированной территории Белоруссии и о наиболее важных боевых операциях против немецких войск в Освейском и смежных с ним районах Витебской области в 1941–1944 годах.

17. **Зубар, А.І.** Аперацыя "Зорачка" : дакум. аповесць / А.І. Зубар, С.С. Садоўская, Б.В. Стральцоў. - Мн. : Беларусь, 1966. – 238 с.

Літаральна з-пад самага носа ў фашыстаў было выведзена амаль дзвесце дзяцей Полацкага дзіцячага дома.

18. **Имшенецкий, Н.И.** Дай мне силы, моя Двина! : партизан. были : о бригаде Героя Советского Союза А.Ф. Данукалова / Н.И. Имшенецкий. - Фрунзе : Кыргызстан, 1983. – 184 с.

Книга писателя-фронтовика, построенная на документальном материале, знакомит с неизвестными и малоизвестными героями партизанского движения в Белоруссии.

19. **Имшенецкий, Н.И.** Сожженная на костре : докум. повесть / Н.И. Имшенецкий. – Фрунзе, 1972. – 156 с.

Документальная повесть о юной витебской пионерке, легендарной партизанской разведчице Наде Богдановой.

20. **Капустенок, Г.В.** Отряд меняет название / Г.В. Капустенок. – Мн. : Беларусь, 1990. – 272 с.

Воспоминания партизана-разведчика спецотряда «Боевой» НКГБ БССР, действовавшего в годы Отечественной войны в тылу врага на территории Витебской, Минской и Вилейской областей.

21. **Капустенок, Г.В.** С верой в победу / Г.В. Капустенок. – Мн. : Беларусь, 1980. – 159 с.

Рассказывается о борьбе молодежи против немецко-фашистских захватчиков на территории Дриссенского, Полоцкого и Россонского районов, о действиях разведчика Василия Ромашикина, который по заданию И.И. Черняховского находился в оккупированном Витебске в 1944 году.

22. **Кичина, Е.М.** Они расстались на перроне Оршанского вокзала : док. повесть / Е.М. Кичина. - Витебск : Витеб. обл. тип., 2008. – 168 с.

Книга в воспоминаниях и письмах рассказывает о судьбе одного поколения семьи из небольшого белорусского местечка Коханово.

23. **Клипель, В.И.** Медвежий вал : роман / В.И. Клипель. - Хабаровск : Кн. изд., 1976. - 400 с. - (Библиотека дальневосточного романа).

В основу книги положены события, связанные с разгромом Советской Армией витебской группировки немецко-фашистских войск в июне 1944 года и освобождением города.

24. **Коньшев, Ф.В.** Тополя на кургане : повесть : для сред. шк. возраста / Ф.В. Коньшев. - Мн. : Юнацтва, 1988. – 207 с.

Действие повести происходит в первые дни Великой Отечественной войны на Полотчине.

25. **Короткевич, А.** Обелиск у дороги / А. Короткевич ; лит. обработка В. Жиженко. – Мн. : Беларусь, 1971. – 184 с.

В книге рассказывается о славных боевых делах народных мстителей партизанской бригады «За Советскую Белоруссию».

26. **Маладыя патрыёты :** нарысы аб падпольных камсамольскіх арганізацыях. - Мн. : Дзяржвыд. БССР, 1958. – 140 с.

У кнізе сабраны нарысы аб некаторых падпольных камсамольскіх арганізацыях, якія змагаліся на часова акупіраванай тэрыторыі Віцебшчыны, Брэстчыне.

27. **Крушинский, А.С.** Взрывы над Днепром : рассказ о выд. руководителе парт. борьбы в Белоруссии К.С. Заслонове / А.С. Крушинский. - М. : Политиздат, 1966. – 136 с. - (Герои и подвиги).

28. **Лазабееў, Р.** Лясныя пабрацімы: успаміны партызана / Р. Лазабееў ; літ. запіс І. Кірэйчыка. – Мн. : Беларусь, 1972. – 184 с.

29. **Ланевский, Г.А.** Начиналось с подполья / Г.А. Ланевский. – Мн. : Беларусь, 1991. – 176 с.

Воспоминания бывшего подпольщика Россонской патриотической организации, начальника штаба партизанского отряда им. Щорса.

30. **Лебедев, П.Л.** Мы - алексеевцы : записки партизанского разведчика / П.Л. Лебедев. – 3-е изд., доп. и перераб. - Мн. : Беларусь, 1985. – 415 с.

Рассказывается о самоотверженной борьбе на Витебщине в годы Великой Отечественной войны партизанской бригады под командованием А.Ф. Данукалова.

31. **Лебедев, П.Л.** Не развееется с ветром / П.Л. Лебедев. – М. : Мол. Гвардия, 1980. – 176 с.

Рассказывается о юном разведчике из партизанской бригады, воевавшей на территории Белоруссии в годы Великой Отечественной войны.

32. **Лебедев, П.Л.** Суровая юность : воспоминания партизанского разведчика / П.Л. Лебедев. - Мн. : Беларусь, 1970. – 126 с.

Автор рассказывает о патриотической деятельности молодежи на оккупированной немецко-фашистскими войсками территории Витебской области, о трудной и опасной борьбе подпольщиков и партизанской бригады «Алексея» – А.Ф. Данукалова.

33. **Кошута, В.А.** Приступаем к выполнению / В.А. Кошута. - Рига : Авотс, 1980. - 277 с.

Рассказывается о небольшой разведывательной группе, направленной советским командованием с заданием за линию фронта в район Витебска.

34. **Крапива, К.** Щедрая жизнь / К. Крапива // Молодые герои Великой Отечественной / сост. В. Быков. - М. : Мол. гвардия, 1970. – С. 154-164.

О партизанском отряде Д. Райцева, который действовал на территории Витебской области. Автор рассказывает о патриотической деятельности молодежи на оккупированной немецко-фашистскими войсками территории Витебской области, о трудной и опасной борьбе подпольщиков и партизанской бригады «Алексея» – А.Ф. Данукалова. Рассказывается о героических подвигах народных мстителей Витебщины в борьбе с коварным врагом за честь, свободу и независимость Беларуси.

35. **Лобанок, В.Е.** До последней капли крови / В.Е. Лобанок // Герои подполья : о борьбе сов. патриотов в тылу нем.-фашистских захватчиков в годы Великой Отеч. войны / сост. В.Е. Быстров. - 4-е изд., испр. и доп. - М. : Политиздат, 1972. - Вып. 1. – 1972. - С. 58-97.

В каждом городе, каждом населенном пункте оккупированной Витебщины развернулась подпольная борьба, которую возглавил Витебский подпольный обком КП(б)Б.

36. **Лобанок, В.Е.** Партизаны Витебщины в боях за Родину / В.Е. Лобанок. - Мн. : Госиздат БССР, 1959. – 232 с.

В книге рассказывается о том, как партийные организации, коммунисты Витебской области возглавили всенародную борьбу против немецко-фашистских оккупантов.

37. **Лобанок, В.Е.** Партизаны принимают бой : воспоминания Героя Сов. Союза, руководителя оперативной группы ЦК КПБ и Белорус. штаба партизанского движения в Полоц.-Лепел. зоне / В.Е. Лобанок. - Мн. : Беларусь, 1976. – 320 с.

38. **Люков, В.И.** Зарево над юностью : докум. повесть / В.И. Люков, Ю.А. Панов. - М. : Мол. гвардия, 1967. - 333 с.

О деятельности Осинторфского (Дубровенский район) комсомольского подполья в годы Великой Отечественной войны.

39. **Максименко, П.Н.** «Северные» : воспоминания командира отряда / П.Н. Максименко. – Мн. : Беларусь, 1989. – 158 с.

О боевой и разведывательной деятельности подпольщиков и партизан Глубокского района Витебской области.

40. **Маладыя патрыёты** : нарысы аб падпольных камсамольскіх арганізацыях. - Мн. : Дзяржвыд. БССР, 1958. – 140 с.

У кнізе сабраны нарысы аб некаторых падпольных камсамольскіх арганізацыях, якія змагаліся на часова акупіраванай тэрыторыі Віцебшчыны, Брэстчыны.

41. **Мандрик, И.** В суровые дни / И. Мандрик. – Мн. : Беларусь, 1974. – 168 с.

- О боевой деятельности партизанской бригады, действовавшей в Витебской и Вилейской областях.*
42. **Мацвеевка, М.Ф.** Мощная душа : воспоминания начальника штаба партизанской бригады / М.Ф. Мацвеевка. - Витебск : Витеб. обл. тип., 2006. - 123 с.
- Книга посвящена саратникам на бараксбах з фашистамі ў тыле ворага ў складзе партызанскіх брыгад імя С.М. Кароткіна і імя У.І. Леніна (Шумілінскі раён).*
43. **Мост** : сб. прозы и поэзии / авт. проекта А. Герасенко, В. Строкін. - Витебск : Отдел по делам молодежи адм. Окг. р-на, 2006. - 235 с.
- О боевых операциях отряда особого назначения «Боевой», действовавшего на западе Белоруссии.*
44. **Мушинская-Гофман, Г.** Вера и яе товарищи / Ганна Мушинская-Гофман. - Мн. : Беларусь, 1965. - 160 с.
- Аповесць прысвечана падпольнай дзейнасці Веры Харужай.*
45. **Набатов, Г.О.** Юность, огнем опаленная : повести : для сред. и ст. возр. / Г.О. Набатов. - Мн. : Беларусь, 1968. - 335 с.
- О славных боевых делах подпольной комсомольской организации «Юные мстители» со станции Оболь Витебской области.*
46. **Набатов, Г.О.** Юные подпольщики / Г.О. Набатов. - М. : Политиздат, 1966. - 144 с.
- О деятельности подпольной комсомольской организации, действовавшей на станции Оболь Витебской области в годы Великой Отечественной войны.*
47. **Нестеренко, В.А.** Юность, опаленная войной : воспоминания / В.А. Нестеренко. - Мн. : Камерон-Д, 1999. - 304 с.
- Партизанское движение в Витебской области.*
48. **Никогда не забудем** : рассказы белорус. детей о днях Великой Отеч. Войны : для мл. шк. возраста / пер. с белорус. Б.И. Бурьяна, В.А. Жиженко. - Мн. : Юнацтва, 1985. - 237 с.
49. **Новиков, К.И.** Победа сражается за победу : докум. повесть / К.И. Новиков. - М. : Моск. рабочий, 1982. - 192 с.
- Бывший командир комсомольско-молодежного диверсионного партизанского отряда "Победа" рассказывает о героической борьбе в тылу врага в 1942-1944 годах..*
50. **Нордман, Э.Б.** Не стреляйте в партизан... / Э.Б. Нордман. - Мн. : Беларусь, 2007. - 200 с.
- Партизанское движение в годы Великой Отечественной войны на территории Белоруссии.*
51. **Обухова, Л.А.** Витьбичи : исторические новеллы / Л.А. Обухова. - Мн. : Маст. літ., 1974. - 400 с.
- Серия исторических новелл рассказывает читателям о прошлом города, о революционных событиях, о героической борьбе витебского подполья с фашистскими захватчиками в годы Великой Отечественной войны.*
52. **Очеев, И.Ф.** Эхо над рельсами: записки партизана / И.Ф. Очеев. - Ижевск : Удмуртия, 1979. - 160 с.
- В книге рассказывается о подвигах народных мстителей в годы всенародной войны против гитлеровских захватчиков на территории Витебщины.*
53. **Панізнiк, С.** Браніслава : дакум. аповесць : для сярэд. і ст. шк. узросту / С. Панізнiк. - Мн. : Юнацтва, 1985. - 174 с.
- Аўтар, карыстаючыся паказаннямі сведкаў і архіўнымі дакументамі, расказвае пра жорсткія расправы гітлераўцаў на Асвейшчыне ў гады Вялікай Айчыннай вайны.*
54. **Пахомов, Н.И.** Витебское подполье / Н.И. Пахомов, Н.И. Дорофеев, Н.В. Дорофеев. - Мн. : Беларусь, 1974. - 248 с.

Документальный рассказ о героях патриотического подполья, действовавшего в Витебске в период немецко-фашистской оккупации с 9 июля 1941 по 26 июня 1944 года.

55. **Перкин, Н.С.** Я стал партизаном : повести, рассказы / Н.С. Перкин. - Мн. : Маст. літ., 1982. – 255 с.

56. **Пигулевская, Е.Н.** За Родину в ответе : повесть / Е.Н. Пигулевская. - Витебск : Витеб. обл. тип., 2007. - 287 с.

Повесть о героических буднях партизан Витебщины в годы Великой Отечественной войны.

57. **Погорелов, А.А.** Партизанская слава / А.А. Погорелов. - Алма-Ата : Казахстан, 1968. – 72 с.

Автор рассказывает о некоторых эпизодах партизанского движения на Витебщине в годы Великой Отечественной войны.

58. **Погорелов, А.А.** У "Суражских ворот" : воспоминания командира партизан. отряда 1-й Белорус. бригады / А.А. Погорелов. - Мн. : Беларусь, 1980. – 192 с.

О мужестве и отваге народных мстителей, действовавших в годы Великой Отечественной войны северо-восточнее Витебска.

59. **Прохоренко, Е.Н.** Грозно шумела пуца / Е.Н. Прохоренко, В.Т. Рыжиков. - Мн. : Беларусь, 1977. – 175 с.

О мужественной борьбе партизан и подпольщиков Богушевского района Витебской области против немецко-фашистских захватчиков в годы минувшей войны.

60. **Прудников, М.С.** Неуловимые / М.С. Прудников. - Ярославль : Верхне-Волж. кн. изд., 1964. - 207 с. - (Военные мемуары).

Воспоминания бывшего командира партизанской бригады «Неуловимые», действовавшей на территории Витебской области.

61. **Прудников, М.С.** Неуловимые действуют / М.С. Прудников. - М. : Воениздат, 1965. – 176 с. - (Военные мемуары).

О боевых подвигах партизан, о самоотверженной работе подпольщиков и разведчиков, действовавших в лесах и селах севернее города Полоцка.

62. **Прудникова, А.Н.** Тихий домик : худож.-докум. повесть / А.Н. Прудникова. - М. : Просвещение, 1969. – 270 с. - (Библиотека школьника).

Автор ставил задачу показать читателям подготовку подвига, который совершили партизаны, спасая Полоцкий детский дом, оказавшийся на оккупированной врагом территории.

63. **Прусский, И.М.** Партизанская бригада "Чекист" / И.М. Прусский. - Толочин : Издатель И.М. Прусский, 1993. – 138 с.

О боевой деятельности партизанской бригады «Чекист», которая сражалась с фашистами в годы Великой Отечественной войны в районах Могилевской и Витебской областей.

64. **Раковский, Л.** Константин Заслонов : повесть / Леонтий Раковский. – Л. : Детгиз, 1963. – 224 с.

О героических белорусских партизанах, об их жизни, полной опасности и тревог, рассказывается в повести.

65. **Саблин, В.В.** Батька Минай: докум. повесть о Герое Советского Союза М.Ф. Шмыреве / В.В. Саблин. - Мн. : Госиздат БССР, 1959. - 240 с.

66. **Савіцкі, А.** Обаль : раман : для ст. шк. узросту / Алесь Савіцкі. - Мн. : Юнацтва, 1989. – 414 с.

У гады Вялікай Айчыннай вайны ў Обалі, невялікай чыгуначнай станцыі, дзейнічала падпольная камсамольска-маладзёжная арганізацыя «Юныя мсціўцы».

67. **Свірыдаў, С.А.** Праз полымя : нарысы, партызанскія былі / С.А. Свірыдаў. - Мн. : Беларусь, 1981. – 158 с.

Кніга пра народных міўцаў, падпольчыкаў, партызанскіх сувязных, пра камандзіра праслаўленай партызанскай брыгады А.Ф. Данукалава, якая дзейнічала на Віцебшчыне.

68. **Севостьянов, Г.Н.** За линией фронта : о партизан. бригаде "Чекист" / Г.Н. Севостьянов, В.И. Жуковская. - Мн. : Беларусь, 1981. – 238 с.

О мужестве и подвигах бойцов, командиров и комиссаров партизанской бригады «Чекист», действовавшей в годы Великой Отечественной войны в районах Ориши, Могилева, Шклова, Бельничей.

69. **Смирнов, В.** Зина Портнова : повесть / Василий Смирнов. – М. : Военное издательство, 1980. – 221 с.

Книга посвящена юной героине Великой Отечественной войны – Зине Портновой, удостоенной звания Героя Советского Союза.

70. **Тараткевич, М.В.** Такой и должна быть легенда : о партизанах и подпольщиках / М.В. Тараткевич. - М. : Политиздат, 1985. – 159 с.

О славных делах партизан и подпольщиков Витебщины, о деятельности Лепельского подпольного райкома партии.

71. **Терентьев, А.В.** В прифронтовой полосе / А.В. Терентьев. - Мн. : Беларусь, 1990. – 271 с.

О боевых делах партизан, о партийно-политической работе партизанского отряда, действовавшего на территории Витебской области.

72. **Титков, И.Ф.** Бригада «Железняк» / И.Ф. Титков. – Мн. : - 270 с.

О боевой деятельности партизанского формирования «Железняк», сыгравшей активную роль в освобождении и удержании Борисовско-Бегомльской партизанской зоны.

73. **Тябут, Д.В.** Сквозь огонь : записки комбрига / Д.В. Тябут. – 3-е изд., перераб. и доп. - Мн. : Беларусь, 1979. – 366 с.

Автор вспоминает о героической борьбе белорусских партизан в Ветринском районе Витебской области в годы Великой Отечественной войны.

74. **Усов, Н.Е.** В семье партизанской : воспоминания комиссара 1-й партиз. бригады им. А.В. Суворова / Н.Е. Усов ; лит. запись А. Кейзарова. – Мн. : Беларусь, 1988. – 175 с.

Мемуары бывшего комиссара 1-й партизанской бригады имени А.В. Суворова, действовавшей в годы Великой Отечественной войны в Вилейской и Витебской областях.

75. **Федотов, М.Н.** Разведка ведет поиск / М.Н. Федотов. - Мн. : Беларусь, 1976. – 160 с.

О героических буднях партизан-разведчиков рассказывает автор этой книги, политрук разведзвода 1-го отряда 3-й Белорусской партизанской бригады, действовавшей на территории Полоцкого района.

76. **Федотов, М.Н.** Разведка продолжает поиск / М.Н. Федотов. - Мн. : Беларусь, 1988. – 239 с.

О деятельности разведки партизанской бригады имени В.И. Ленина, действовавшей в период Отечественной войны на оккупированной фашистами территории Витебской и Вилейской областей.

77. **Хазанский, В.Я.** Ася / В.Я. Хазанский. - М. : Политиздат, 1963. – 143 с.

О мужественной борьбе патриотов подпольной группы в оккупированном Полоцке.

78. **Хазанский, В.Я.** Спросите у берез... : докум. повесть / В.Я. Хазанский. - Мн. : Беларусь, 1971. – 176 с.

Рассказывается о славных делах комсомольцев-подпольщиков из лесной деревушки Прошки Освейского района Витебской области в годы Великой Отечественной войны.

79. **Шамаль, А.А.** В сарьянских лесах / А.А. Шамаль. - Мн. : Беларусь, 1973. – 168 с. - (Мемуары).

О боевых операциях партизанского отряда имени Котовского, их засадах, атаках, диверсиях против немецко-фашистских захватчиков на севере Белоруссии.

80. **Шлык, Ф.Е.** Во имя Родины : о партиз. бригаде "Дубова" / Ф.Е. Шлык, П.С. Шопя. - Мн. : Беларусь, 1971. - 223 с.

О боевых действиях в годы Великой Отечественной войны партизанской бригады «Дубова», действовавшей в Ушачском, Лепельском и Чашицком районах Витебской области.

81. **Шмуглевский, С.П.** Юность, обожженная войной: из истории Осинторфского антифашист. подполья и блокад. боев Ушачско-Лепельской партизан. зоны (1941-1944) / С.П. Шмуглевский. - Молодечно : Тип. "Победа", 2005. – 344 с.

ВЫ ПРАЗ АГОНЬ ПЕРАМОГУ ПРАНЕСЛІ

*Метадычны парады бібліятэкам вобласці да святкавання 65-годдзя вызвалення
Рэспублікі Беларусь
ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў*

2009 г.

Складальнік Л.С. Гудзелева

Адказы за выпуск А.І. Сёмкін

Камп'ютэрная вёрстка А.В. Юпатава

Мастацкае афармленне К.М. Грашавік

Тыраж 40 экз.

Надрукавана на ксераксе ДУ “Віцебская абласная бібліятэка імя У.І. Леніна”

210601 г. Віцебск, вул. Леніна, д. 8-а.

E-mail: vrlib@lib.basnet.by

